

Dalabiblioteken 2023

Berättelser från vårt första år tillsammans

Innehåll

Dalabiblioteken – en samarbetsresa	2
Dalabiblioteken öppnar dörrar	4
Dalabiblioteken i siffror 2023	6
Bokens väg från Malung till Hedemora	8
Hej Jocke! Intervju med Joakim Östlund	10
Vårt ansikte utåt – dalabiblioteken.se	12
Frågor och svar	13
Upptäck det litterära Dalarna med dalalitteraturen.se	14
Alla våra digitala tjänster	16
Barn och ungdomar – prioriterad målgrupp	18
Debattartikel: Vad rymmer ett styrdokument?	22
Språkslingan Dalarna – de yngsta i centrum	24
Det mångspråkiga biblioteket	26
Magasinet – en skattkista	29
Dalabiblioteken – här är vi, så blev det	30

Dalabiblioteken – en samarbetsresa

Välkommen att läsa Dalabibliotekens berättelse om sitt första år! Den riktar sig till dig som använder eller beslutar om biblioteken i Dalarnas alla femton kommuner. Kanske är du biblioteksbesökare och boklånare, kanske använder du bibliotekens digitala tjänster eller biblioteket som studieplats? Eller är du förtroendevald med ansvar för biblioteken i din kommun?

FÖRHOPNINGEN MED DEN här skriften är att du ska få en bild av Dalabiblioteken. Det är ett samarbete mellan alla Dalarnas kommuner om biblioteksverksamhet och det stöds av Region Dalarna. Vi vill berätta hur det fungerar, vad som görs och varför samarbetet finns.

Redan 2015 tog kommunernas bibliotekschefer initiativ till att inleda ett nära samarbete mellan biblioteken. Förebilder var Ovansiljans bibliotek i Mora, Orsa och Älvdalen liksom andra samarbeten i olika län i Sverige. Drivkraften var att bli starkare genom att samarbeta och på det sättet kunna ge Dalarnas invånare ett större biblioteksutbud med hög kvalitet även i framtiden. Kommunernas politiker var positiva till tankarna om bibliotekssamverkan och Region Dalarna gav sitt stöd till samordning och utredning av idéerna.

Utvecklingskraft är ett ord som har funnits med på vägen ända sedan 2015. Tanken med Dalabiblioteken har inte varit att spara pengar genom stordrift. Ledstjärnan har varit att ge biblioteken större kraft att fortsätta utvecklas genom att dela på resurser. När man gemensamt delar på det som alla måste göra, blir det större verkan av både kraft, kunskaper och ekonomiska medel.

Bibliotek är ganska små verksamheter i sina kommuner, med alltifrån en handfull anställda i de minsta kommunerna till ett trettiotal i de största. I och med Dalabiblioteken har man nu fått nära till mer än tvåhundra arbetskamrater. Kunskaper, kompetenser och erfarenheter blir bredare, men också djupare, när man delar med sig av dem till varandra. Meningen är att alla som bor i Dalarna ska kunna öppna porten till hela Dalarnas biblioteksutbud med dess kunniga personal, bara genom att kliva in på sitt lokala bibliotek. Eller digitalt, genom att besöka dalabiblioteken.se.

Det tog sin tid. Många skulle bli överens. Många juridiska överväganden gjordes för att kommunerna skulle kunna samarbeta över gränserna. Många beslut togs för att regler för utlån och bibliotekskort skulle vara lika för alla, oavsett bostadsort i Dalarna. Och så var det ju nödvändigt att upphandla och köpa ett nytt gemensamt

I Dalabibliotekens styrgrupp deltar bibliotekens chefer och verksamhetsledare.

datasystem. Men i januari 2023 var det dags – då började arbetet med att förverkliga det som man planerat och förberett så länge. Och i maj 2023 var alla femton kommunerna anslutna till Dalabiblioteken. I den här skriften kan du läsa om vad Dalabiblioteken erbjuder dig som biblioteksanvändare. Du får en inblick i det första årets spännande men bitvis knaggliga väg. Dalabiblioteken hälsar dig välkommen!

MARIA TÖRNFELDT, LÄNSBIBLIOTEKSCHEF I REGION DALARNA

Dalabiblioteken öppnar dörrar

I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka. *Bibliotekslag (2013:801), 14 §*

Dalabibliotekens logotyp.

DALABIBLIOTEKEN ÄR NAMNET på den bibliotekssamverkan mellan kommunerna i Dalarna och Region Dalarna som förberetts under lång tid, men som formellt inleddes år 2021. Då under-tecknade parterna ett samverkansavtal och kom överens om att upphandla gemensamma system både för bibliotekskatalog och webbplats. Syftet var att kunna ge alla invånare i Dalarna en likvärdig service med tillgång till bibliotekens alla medier oavsett i vilken kommun de bor. Det finns många andra bibliotekssamarbeten i Sverige som fungerar på liknande sätt som Dalabiblioteken.

På ett och samma bibliotekskort får låntagarna nu tillgång till hela det gemensamma utbudet från alla bibliotek. Böcker, filmer, tidskrifter, tv-spel och andra medier. Den gemensamma webbplatsen dalabiblioteken.se erbjuder dessutom e-böcker, e-ljudböcker och strömmande film.

Det som krävs är att ett nytt låntagaravtal godkänns. Sedan är det möjligt att reservera medier från vilket bibliotek som helst, samt låna och lämna på alla folkbibliotek inklusive filialer i hela Dalarna.

En viktig förutsättning för den goda servicen till invånarna i Dalarna är en överenskommelse med Region Dalarna angående transporter. Tack vare den kan lådor med böcker och andra medier skickas varje vardag till kommunernas huvudbibliotek. Från dem transporteras böcker sedan vidare ut till filialbiblioteken.

Bibliotekens samverkan genom Dalabiblioteken ger möjligheter att hjälpas åt på flera olika sätt och att på så sätt stärka utvecklingskraften inför framtiden. Utvecklingsarbetet leds av Dalabibliotekens styrgrupp som beslutar om gemensamma mål och övergripande frågor. I styrgruppens arbete deltar bibliotekschefen och verksamhetsledare för de femton kommunernas folkbibliotek samt länsbibliotekschefen i Region Dalarna. Många medarbetare arbetar också tillsammans med olika frågor i arbetsgrupper och nätverk.

Länsbibliotek Dalarna är en del av Region Dalarnas kultur- och bildningsförvaltning. Länsbibliotekets roll är att ge länets bibliotek ett gott stöd i verksamhets- och utvecklingsfrågor.

Gemensam grafisk profil

Dalabiblioteken tog inför lanseringen fram en grafisk profil tillsammans med kommunikationsbyrån Panang i Falun. Den framträder på den gemensamma webbplatsen dalabiblioteken.se, och på affischer och gemensamma trycksaker. Den grafiska profilen består av en logotyp, en bokstavsdekor och fem profillfärger.

Dalabibliotekens logotyp är fylld av symbolik som kan ge olika associationer. Kanske böcker, hyllor, våningar, människor, en dörr på glänt, en datorskärm eller en tidningssida. Samma bokstav har lite olika utseende, men fortfarande med samma betydelse. Precis som vi människor – vi ser lite olika ut men vi har alla samma värde.

Bokstäverna i Dalabibliotekens grafiska profil bildar en färgglad dekoration, men de representerar också de olika kommunerna genom att varje kommuns begynnelsebokstav finns med i mönstret.

Tillsammans är vi starka

I samband med att den grafiska profilen togs fram formulerades även Dalabibliotekens värdegrund: Tillsammans är vi starka. Vi arbetar utifrån tre övergripande kärnvärden: för alla – kunskap – glädje. Det innebär följande:

- Vi står upp för alla människors lika värde. Dalabiblioteken står för demokrati, öppenhet och tillgänglighet. Ett av våra viktigaste uppdrag är att bemöta våra besökare med värme och respekt och att få alla att känna sig välkomna.
- Vi inspirerar och öppnar dörrar. Mötet med oss ska alltid vara positivt, oavsett om mötet är personligt eller digitalt. Vi delar med oss av vår yrkeskunskap och inspirerar våra besökare att ta del av Dalabibliotekens stora utbud. Vi öppnar dörrar till ny kunskap, nya världar och nya upplevelser.

ANN-SOFIE KÖPMANS, LÄNSBIBLIOTEK DALARNAS SAMORDNARE FÖR DALABIBLIOTEKEN

Dalabibliotekens styrgrupp

AVESTA
Ing-Marie Pettersson-Jensen
Brita Westerman

BORLÄNGE
Magnus Gunnarsson
Liliane Thunell

FALUN
Karin Hane
Karin Gustavsson
Ingela Hörlin

GAGNEF
Eva Nordström

HEDEMORA
Gun-Marie Bergström

LEKSAND
Pär Ohlsson

LUDVIKA
Maria Morén

MALUNG-SÄLEN
Jenny Oskarsson

MORA
Sonja Viklund

ORSA
Gunhild Bergquist

RÄTTVIK
Lena Krånglin
Karin Jönses Brandt

SMEDJEBACKEN
Marie Larsdotter

SÄTER
Pia Eskola

VANSBRO
Johanna Astrén

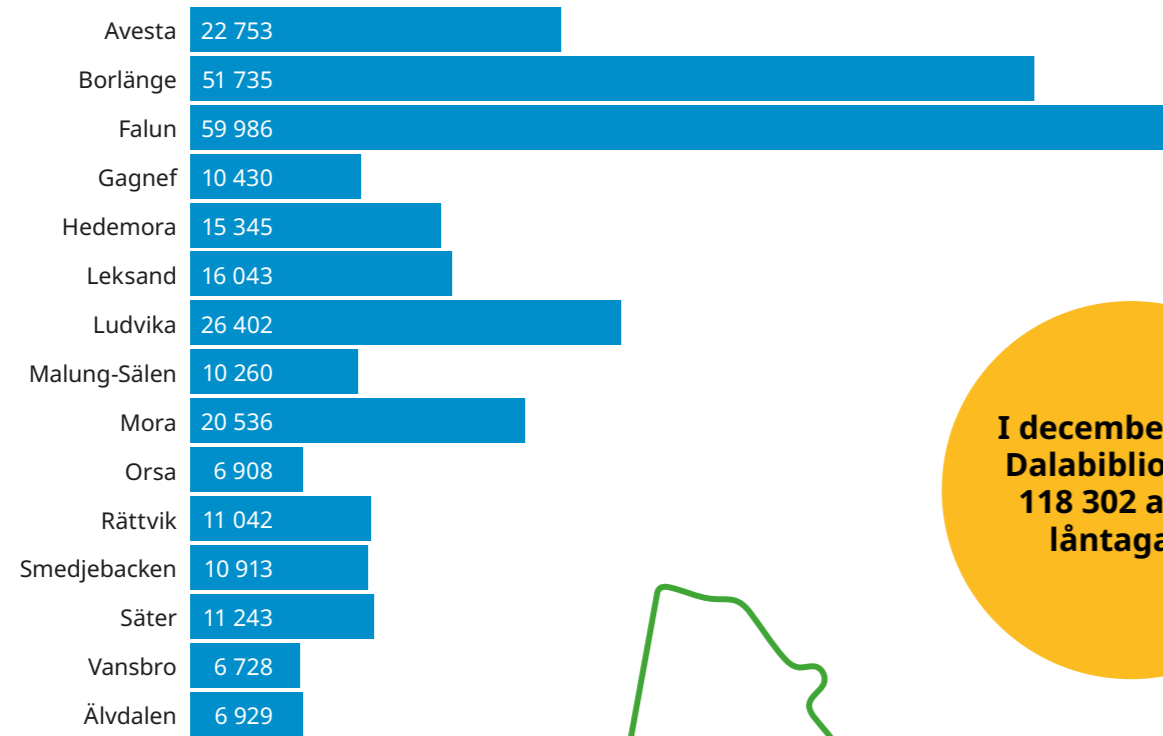
ÄLVDALEN
Karin Rytter

LÄNSBIBLIOTEK DALARNA
Maria Törnfeldt

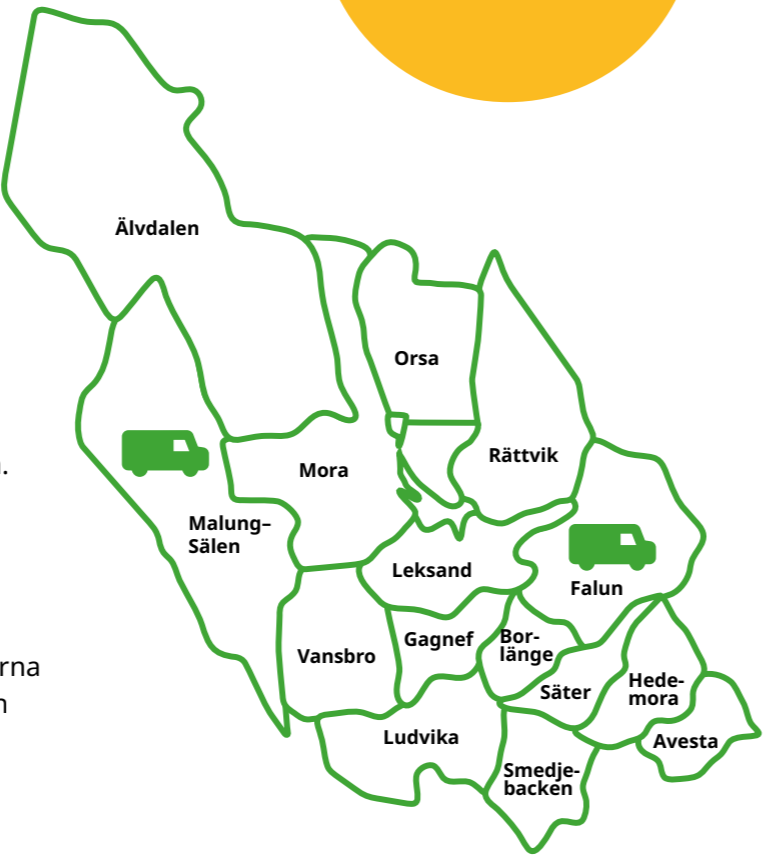
Dalabiblioteken i siffror 2023

Dalarnas kommuner och antal invånare

Befolkning i hela Dalarnas län den 31 december: 287 253.

I december hade Dalabiblioteken 118 302 aktiva låntagare.

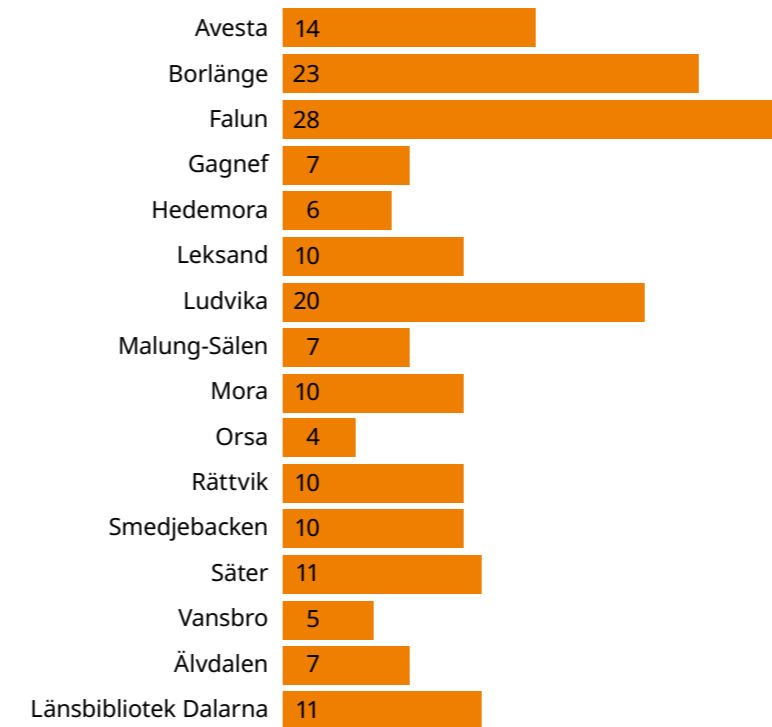

Våra bibliotek

- Det finns ett huvudbibliotek i varje kommun. I flera kommuner finns även filialbibliotek, sammanlagt 28 stycken.
- Två av kommunerna har mobila bibliotek i form av bokbussar.
- I samarbetet ingår också Länsbibliotek Dalarna som är en del av Region Dalarnas kultur- och bildningsförvaltning.

Våra medarbetare

På våra bibliotek arbetar sammanlagt 183 personer.

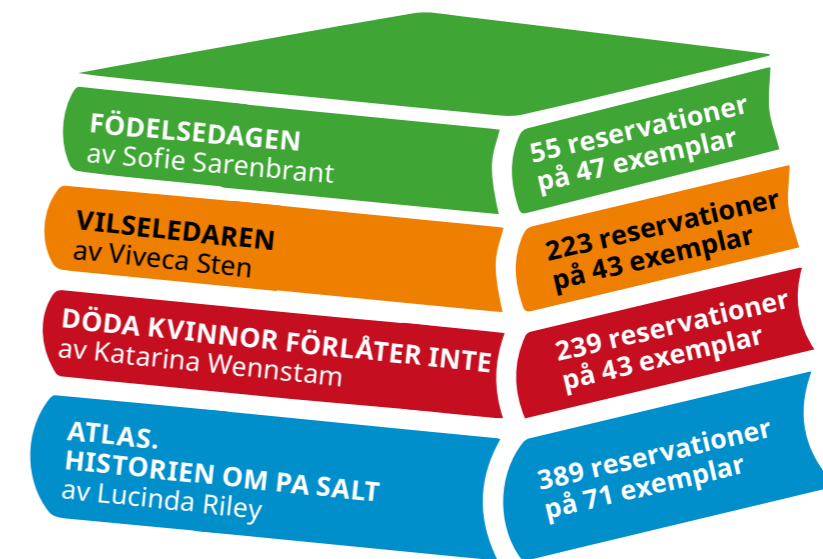

Fysiska medier

Några exempel:

De mest reserverade böckerna i december

LILIANE THUNELL, BIBLIOTEKSSTRATEG VID BORLÄNGE BIBLIOTEK

Bokens väg från Malung till Hedemora

Som låntagare har du genom Dalabiblioteken tillgång till alla medier som finns på samtliga folkbibliotek i hela Dalarna. Det är många medarbetare som samverkar för att göra detta möjligt.

Peter Bäckström plockar den reserverade boken från hyllan på biblioteket i Malung.

Boken står på hyllan på biblioteket i Malung

Om du har ett bibliotekskort kan du själv reservera en bok på Dalabibliotekens webbplats, dalabiblioteken.se. Du kan också be personalen i bibliotekets informationsdisk om hjälp att göra en reservation. Då registreras det i bibliotekssystemet vad du har reserverat.

Varje dag går medarbetarna på biblioteken igenom listor över alla böcker och andra medier som har reserverats på det egna biblioteket. Böckerna samlas ihop och läggs i lådor för vidare transport till de andra biblioteken i samarbetet.

Regionservice sköter transportererna

Alla lådor som skickas mellan biblioteken är en del av Region Dalarnas ordinarie transporter till exempelvis kommunernas vårdcentraler. Transporterna sker varje vardag och är möjliga tack vare avtal med regionservice.

Omlastning i källaren på Falu stadsbibliotek

För att de reserverade medierna ska komma till rätt bibliotek behöver sortering och omlastning göras på Falu stadsbibliotek.

Jonathan, en av chaufförerna hämtar transportlådorna på biblioteket i Malung.

Boken är framme på Hedemora bibliotek

När den reserverade boken är framme vid rätt bibliotek ställs den i en hylla och ett meddelande skickas via sms, e-post eller vanligt brev. Du som låntagare har nu har sju dagar på dig att hämta boken.

När det sedan är dags för återlämning går det bra att göra det på vilket bibliotek som helst i Dalarna. Medarbetarna på biblioteken och Region Dalarnas chaufförer ser till att alla böcker lämnas åter till rätt bibliotek.

ANN-SOFIE KÖPMANS, LÄNSBIBLIOTEK DALARNAS SAMORDNARE FÖR DALABIBLIOTEKEN

Magnus Andersson, vaktmästare vid Biblioteken i Falun.

Boken är nu framme på Hedemora bibliotek och kan lånas ut.

Antal transportlådor

Varje dag skickas ungefär 140 lådor mellan huvudbiblioteken i Dalarna.

Joakim Östlund, vaktmästare vid Biblioteken i Falun, ser till att boken kommer vidare från Malung till Hedemora.

Hej Jocke!

Du har varit vaktmästare på Falu stadsbibliotek i många år och har lång erfarenhet av transporter mellan biblioteken i Falu kommun. Vad skulle du säga är den största skillnaden med jobbet efter att vi slogs ihop och blev Dalabiblioteken?

Helt klart antalet lådor som skickas. Tidigare var det kanske en låda från varje bibliotek, cirka 30 lådor per dag. Nu hanterar vi på vaktmästeriet upp till 100 lådor per dag. Flest böcker skickas från de större biblioteken, Ludvika, Avesta, Borlänge och Falun.

Beskriv hur en dag kan se ut.

På morgonen kommer transporten från regionservice. Då hjälper vi på vaktmästeriet till att packa upp lådorna och sortera om böckerna i lådor till respektive bibliotek. Falun är omlastningscentral. På eftermiddagen hämtas lådorna av regionservice och körs upp till Falu lasarett för att dagen efter skickas ut till biblioteken i Dalarna.

Vi skickar ju böckerna med Region Dalarnas ordinarie transporter som går mellan sjukhusen och vårdcentralerna i regionen.

Ja det stämmer, vilket känns väldigt bra ur en miljöaspekt. I praktiken innebär det att böcker sällskapas med exempelvis medicinska hjälpmedel av olika slag. Skulle transporten någon gång vara fullastad, vilket ännu inte hänt, går alltid medicinsk utrustning först och då får böckerna vänta.

Förutom böcker, vad skickar biblioteken mellan varandra?

Nästan uteslutande böcker men det händer att affischer för större arrangemang som vi har ute på biblioteken, och som kan vara av intresse för fler i regionen, åker med.

Hur tycker du arbetet fungerar? Finns det något du skulle önska för att förbättra?

Nu tycker jag att det funkar bra. I början packades lådorna för tungt, men efter en liten inkörningsperiod funkar det jättebra. Förutom att jobbet med transporterna flyter på bra så har vi fått en rejäl uppförskning av vaktmästeriet här i Falun för att få plats med alla lådor som ska hanteras. Det känns jättebra.

KARIN GUSTAVSSON, ENHETSCHEF VID BIBLIOTEKEN I FALUN

Brita Westerman och Peter Valjebeck på Avesta bibliotek.

Det är många lådor som ska sorteras.

Katarina Björnestam, bibliotekarie på Ludvika bibliotek.

Vårt ansikte utåt – dalabiblioteken.se

Ewa Björk på Hedemora bibliotek visar nya webbsidan för en låntagare.

Helt grundläggande för vårt samarbete inom Dalabiblioteken är den gemensamma webbplatsen dalabiblioteken.se. Det är där våra användare söker i bibliotekskatalogen och utför sina biblioteksärenden.

PÅ DALABIBLIOTEKEN.SE FINNS även ingångar till alla de digitala tjänster vi erbjuder. Sidan innehåller information om allt du behöver veta: öppettider, låneregler, hur du skaffar bibliotekskort och mycket annat. Dessutom kan du se vilka evenemang som är på gång på alla våra bibliotek i Dalarna.

Redaktionen för dalabiblioteken.se består av femton personer, en redaktör för varje kommun. Av dessa har fem rollen som huvudredaktörer med ett mer övergripande ansvar för sidan.

Processen med att bygga upp dalabiblioteken.se inför lanseringen var lång och mödosam. Information från femton kommuners webbplatser skulle införlivas och alla lokala bibliotekskataloger skulle slås ihop till en gemensam. När det första biblioteket, Falun, trädde in i samarbetet den 26 januari 2023 stötte redaktionen genast på problem med att användarna inte kunde logga in på Mina sidor. Och att sidan var trög. Det ledde till mycket frustration och krävde stort tålamod både bland personal och användare.

Under det dryga år som gått sedan dess har många av de initiala problemen på webbplatsen kunnat åtgärdas. Dock återstår flera problem, bland annat att få ordning på bibliotekskatalogen som fortfarande gör det svårt för många av våra användare att hitta vad de söker. Åtskilliga klagomål har även kommit på att det är svårt att hitta på sidan, och det måste vi naturligtvis förbättra. Dessutom arbetar vi aktivt med webbplatsen ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Du behöver inte betala några förseningsavgifter om du är sen att återlämna en bok. Om du däremot är över 18 år och tappar bort eller skadar en vuxenbok, så att den inte längre går att låna ut, så måste du ersätta den. Detta gäller inte barnböcker, om en barnbok förkommer behöver du inte ersätta den.

Trots alla kvarstående utmaningar är dalabiblioteken.se i dag en välfungerande bibliotekswebb. Via vår webbplats når man nu allt det som vi hade visioner om från början. Sidan fyller en viktig funktion som ansiktet utåt för vårt bibliotekssamarbete. Vi som arbetar med dalabiblioteken.se har som målsättning att den ska vara inspirerande, aktuell och inkluderande, samt att den ska locka till läsning.

NINNI SKÖN, BIBLIOTEKARIE VID MORA BIBLIOTEK OCH SAMORDNARE FÖR WEBB- OCH KOMMUNIKATIONSGRUPPEN

ÖRJAN WESTBERG, BIBLIOTEKARIE VID BORLÄNGE BIBLIOTEK OCH MEDLEM I WEBB- OCH KOMMUNIKATIONSGRUPPEN

Bibliotekskortet finns i de fem profilmfärgerna.

?!

Frågor och svar

Får jag hämta böcker åt någon annan?

Ja, det som behövs är att du som hämtar boken har med dig låntagarens bibliotekskort eller fotolegitimation. Du kan också behöva visa upp din egen legitimation på begäran.

Hur loggar jag in?

Har du ett aktivt biblioteks-konto loggar du in med bank-id eller ditt person-nummer/bibliotekskorts-nummer samt din fyrsiffriga pinkod. För att ta del av alla tjänster behöver du godkänna låntagaravtalet. Det gör du i inloggat läge. Fråga om hjälp på biblioteket, vi hjälper dig gärna.

Hur kommer jag åt Mina sidor?

För att komma åt Mina sidor behöver du vara inloggad på dalabiblioteken.se. Loggar in gör du via en gul knapp uppe till höger med texten Logga in. När du loggat in ändras knapptexten till Mina sidor. Klicka där igen för att komma vidare.

Hur reserverar jag?

När du är inloggad och har hittat något du vill reservera, klicka på den orange knappen med texten Reservera. Är du osäker på om reservationen gick igenom? Gå in på Mina sidor och läs under rubriken Mina reservationer.

Jag har glömt min pinkod! Hur får jag en ny?

För att använda den digitala funktionen Glömt pinkod, behöver du ha godkänt låntagaravtalet och registrerat din e-post. Du som har bank-id kan logga in utan pinkod. Då kan du godkänna låntagaravtalet och registrera dina kontaktuppgifter. Du kan också få en ny kod på något av våra bibliotek. Glöm inte att ta med fotolegitimation!

Upptäck det litterära Dalarna med dalalitteraturen.se

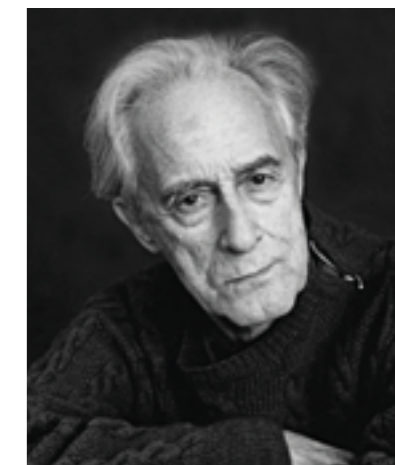
I samband med att samtliga kommuner försommaren 2023 hade anslutit sig till webbplatsen dalabiblioteken.se, lanserades även den nya versionen av dalalitteraturen.se – Dalabibliotekens webbplats för att synliggöra Dalarnas litterära kulturarv och samtida författarskap.

Otilia Adelborg

Dan Andersson

Werner Aspenström

Litteraturkartan

Den nya webbplatsen är uppbyggd kring en karta där besökaren kan hitta författare, omskrivna platser och besöksmål i hela länet. Sidan innehåller ett hundratal författare med koppling till Dalarna, alltifrån det litterära kulturarvet med författare som Dan Andersson och Otilia Adelborg, till samtida nytgivna litteratur. Tanken är att kartan ska inspirera till nya upptäckter, både bortglömda författare och skildringar av vårt landskap genom tiderna, men också nya författarskap och samtidslitteratur.

Omskrivna platser

Förutom ett hundratal författarpresentationer finns kategorin Omskrivna platser på kartan där vi lyft fram ett axplock av litterära verk som på olika sätt utspelar sig i Dalarna. Till några av de omskrivna platserna har skådespelare läst in textutdrag. På kartan finns även besöksmål med koppling till författare, exempelvis författarhem och andra museer.

Utöver kartan finns på dalalitteraturen.se en sida för nyheter, där senaste nytt om författare och andra händelser kring litteraturen i länet lyfts fram.

Dalalitteraturens syfte är, förutom att synliggöra Dalarnas litterära kulturarv och samtida författarskap, att främja samverkan inom Dalabiblioteken kring det litteraturfrämjande arbetet. Länsbibliotek Dalarna, som också är en del av Dalabiblioteken, har som uppdrag att arbeta med litteraturen som konstform.

LINA JOSEFSSON, LÄNSBIBLIOTEK DALARNAS BIBLIOTEKSKONSULENT FÖR LITTERATUR OCH LÄSFRÄMJANDE

INLÄSTA TEXTER

Dikter

"Hemlängtan" och "Sizzi" av Dan Andersson. Inlästa av Maria Norgren.

"Speedwaystjärna" av Göran Greider. Inläst av Jon Karlsson, Folkteatern i Dalarna.

"Kvarnsveden" av Göran Greider. Inläst av Mattias Åhlén, Folkteatern i Dalarna.

Utdrag ur romaner

Hjärtblad av Aino Trosell. Inläst av Caroline Rendahl, Folkteatern i Dalarna.

Som harar dansar av Eva-Lena Neiman. Inläst av Eleanora DeLoughery Nordin, Folkteatern i Dalarna.

Minnestrådar av Carola Hansson. Inläst av Eleanora DeLoughery Nordin, Folkteatern i Dalarna.

Alla våra digitala tjänster

Syftet med Dalabiblioteken är att ge dig som låntagare en ännu bättre biblioteksservice. Du kan låna böcker och andra medier från hela Dalarna på ett och samma bibliotekskort. Du kan själv söka och reservera böcker i den gemensamma katalogen – och välja på vilket bibliotek du vill låna och lämna tillbaka. Här följer information om alla de digitala tjänster vi erbjuder.

Biblio: e-böcker och e-ljudböcker

En e-bok är en bok i elektroniskt format som du kan läsa på en mobiltelefon, dator, surfplatta eller läsplatta. En e-ljudbok är en uppläsning av en bok som spelats in digitalt. Du kan lyssna på boken genom en dator, mobiltelefon eller surfplatta.

Appen Biblio klarar av att öppna både e-böcker och e-ljudböcker. Den är fristående från webbplatsen och gratis att ladda ner. Du behöver logga in i Biblio för att det ska fungera, men lånar du böcker i appen eller via webbplatsen så kommer det synas både i Biblio och på webbplatsen vilka e-medier du lånat. Du kan låna sammanlagt tre e-böcker eller e-ljudböcker under en sjudagarsperiod.

Pressreader: e-tidningar och e-tidskrifter

Med Pressreader, vår tjänst för e-tidningar och e-tidskrifter, får du tillgång till flera tusen av världens nyhetstidningar och magasin digitalt. Här hittar du cirka 7 000 tidningar och tidskrifter på många olika språk.

Logga in på bibliotekets webbplats med ditt bibliotekskort eller personnummer och din pinkod för läsning hemifrån. Eller besök biblioteket och anslut till deras wifi. Öppna appen Pressreader och ladda ner de tidningar eller tidskrifter du är intresserad av. Du har då tillgång till dem i 72 timmar.

Cineasterna: strömmande film

Genom tjänsten Cineasterna kan du strömma film direkt till tv, surfplatta, dator eller telefon – helt gratis. För att se en film behöver du ha en internetuppkoppling och bibliotekskort samt pinkod. Du kan låna tre filmer per månad. Lånetiden per film är 48 timmar.

På dalabiblioteken.se

hittar du böcker och film i digitalt format, samt användbara länkar till andra digitala tjänster. För att använda Dalabibliotekens digitala tjänster behöver du ett bibliotekskort och ett godkänt låntagaravtal.

Alex online: författarlexikon

Alex online är ett lexikon över skönlitterära författare. Det innehåller artiklar om över 6 000 författare från hela världen. Du kan söka efter författare från ett visst land eller från en viss epok, eller författare som skriver inom en viss genre. Alex online innehåller också Alex deckarlexikon med artiklar om fler än 1 200 deckarförfattare.

Mediearkivet: Nordens största mediearkiv

Mediearkivet är en mycket innehållsrik databas med många olika typer av material. Här finns bland annat svenska tidnings- och tidskriftsartiklar från tryckta och digitala medier, de äldsta går tillbaka ända till 1980-talet. Här hittar du också många artiklar från andra länder.

Världens bibliotek: e-böcker och e-ljudböcker på olika språk

På sidan Världens bibliotek finns e-böcker och e-ljudböcker på flera olika språk. Det finns böcker för barn, ungdomar och vuxna – och fler läggs till hela tiden. Du behöver registrera dig med en e-postadress för att kunna läsa böckerna.

Bläddra: e-böcker på nationella minoritetsspråk

Bläddra är en app för mobil och surfplatta med e-böcker på de nationella minoritetsspråken meänkieli, romani chib, samiska och jiddisch. Det långsiktiga målet är att appen även ska innehålla litteratur på finska.

JOHANNA TALLROTH, MEDLEM I WEBB- OCH KOMMUNIKATIONSGRUPPEN OCH SAMORDNANDE SKOLBIBLIOTEKARIE VID SMEDJEBACKENS BIBLIOTEK

Tjänsten Pressreader innehåller cirka 7 000 tidningar och tidskrifter från hela världen.

Barn och ungdomar – prioriterad målgrupp

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. *Bibliotekslag (2013:801), 8 §*

Smyckestillverkning på Älvdalens bibliotek under evenemanget Trevliga torsdagar på bibblan.

FOLKBIBLIOTEKEN ÄR TILL FÖR ALLA, men bibliotekslagen lyfter fram några målgrupper som biblioteken ska prioritera särskilt. Barn och ungdomar är en av dessa målgrupper. Varje bibliotek i Dalarna, och hela Sverige, har därför medarbetare som har ett uttalat uppdrag att arbeta med barn- och ungdomsverksamhet. Dessa medarbetare ingår i och med Dalabiblioteken i ett större regionalt sammanhang och förhoppningen är att det ska ge de som arbetar på Dalarnas bibliotek ännu större möjligheter att stärka och utveckla den verksamhet som riktar sig till barn och ungdomar.

Lagar och regler som stärker och skyddar barn

Förutom bibliotekslagen finns även andra lagar, förordningar och regler som styr eller har påverkan på bibliotekens verksamhet:

- Föräldrabalken – som trädde i kraft 1950 och behandlar barnets rättigheter och de skyldigheter som föräldrar har gentemot sina barn.
- Offentlighets- och sekretesslagen – som 2009 ersatte den tidigare sekretesslagen som funnits sedan 1980. Enligt lagen får bibliotek inte lämna ut uppgifter om vem som har lånat eller reserverat en bok eller andra medier.
- Barnkonventionen – som sedan 1 januari 2020 är en del av svensk lag. Enligt barnkonventionen ska barnets bästa tas i beaktande i alla beslut som rör barn.
- Dataskyddsförordningen (GDPR) – som är svensk lag sedan maj 2018. Dataskyddsreglerna har tillkommit för skydd av personuppgifter och gäller i hela EU.

Enligt dataskyddsförordningen anses personuppgifter om barn särskilt skyddsvärda och man måste ha stöd i lagen för att behandla dessa. Personuppgifter får dock behandlas om personen frivilligt har samtyckt till det. Då måste den som samtycker förstå vad behandlingen innebär.

FOTO: JONAS LINDGREN

Spelaktivitet på Sätters bibliotek.

Om barnet är under 13 år krävs det att vårdnadshavaren samtycker till personuppgiftsbehandlingen. Det finns dock vissa undantag. Vårdnadshavarens samtycke krävs inte för exempelvis onlinetjänster som erbjuder hjälp och stöd som riktar sig direkt till barn och ungdomar.

För barn mellan 13 och 16 år krävs att man gör en bedömning i varje enskilt fall om barnet kan anses ha förmåga att förstå konsekvenserna av ett samtycke. Faktorer som påverkar bedömningen är exempelvis barnets ålder och mognad, hur känsliga uppgifterna är och till vilka syften de ska användas. För vårdnadshavaren är det viktigt att komma ihåg att det är barnets rättigheter som ska skyddas.

Likvärdig service

Dalabibliotekens övergripande syfte är att ge en likvärdig service inte bara till barn utan till alla invånare i Dalarna. Det sker bland annat genom en gemensam bibliotekskatalog som finns på Dalabibliotekens webbplats. Där har alla låntagare tillgång till böcker, filmer, tidningar och andra medier på Dalarnas bibliotek oavsett i vilken kommun man bor. För att göra detta möjligt har ett utökat samarbete inletts mellan kommunerna. Förberedelser har gjorts under flera år inför de politiska beslut som har tagits i både regionen och kommunerna.

Författarbesök på Orsa bibliotek. Peimaneh Mollazehi läser ur sin bok Azins längtan.

Sagohörna på Ludvika bibliotek.

Smedjebackens bibliotek har en filial i Söderbärke.

Ungdomsavdelningen Kaklet på Leksands bibliotek.

Låntagaravtalet – en förutsättning för samverkan

Att ge alla låntagare tillgång till alla medier på Dalarnas bibliotek i en och samma katalog är en god service, men innebär också ett stort ansvar eftersom alla låntagaruppgifter nu finns i samma bibliotekskatalog. Biblioteken behöver, precis som tidigare, hantera personuppgifter och sekretesskyddade uppgifter på ett säkert sätt. Men i och med att det nu är femton kommuner som delar på ansvaret så ställs särskilda krav på gemensamma rutiner och att vissa saker görs likadant på alla bibliotek i Dalarna.

En av de viktigaste förutsättningarna för att få dela person- och sekretesskyddade uppgifter mellan kommunerna är att det finns ett gemensamt låntagaravtal som används på alla bibliotek i samarbetet. Rutinerna kring låntagaravtalen styrs av dataskyddsförordningen och offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Genom att underteckna låntagaravtalet godkänner låntagaren lånreglerna och samtycker till att nödvändiga personuppgifter registreras i den gemensamma bibliotekskatalogen.

Vad har vi gjort hittills?

I samband med att gemensamma rutiner har införts inom Dalabiblioteken har också en del förändringar genomförts. Några av dem rör särskilt barn och ungdomar:

- Förseningsavgifterna har tagits bort helt för alla låntagare.
- Barn kan få bibliotekskort från 4 års ålder. Då krävs godkännande från vårdnadshavaren.
- Det är möjligt för ungdomar från 13 år att på egen hand skaffa ett bibliotekskort utan vårdnadshavarens godkännande. Ungdomen behöver visa legitimation.
- Inga ersättningsavgifter tas ut för barnmedier som skadas eller tappas bort. Barn och ungdomar under 18 år behöver aldrig betala ersättningsavgifter för något som är skadat eller borttappat.
- Sekretess gäller för ungdomar från 13 år och uppåt. En vårdnadshavare kan alltså inte via biblioteket få information om vad ett barn som är över 13 år har lånat.

Att verka för barnens bästa

Som vi har sett är det en rad lagar och förordningar som tillsammans styr bibliotekens verksamhet. Inom Dalabiblioteken har vi lagt ner många arbetstimmar på att ta fram och förankra de gemensamma arbetsrutinerna som utgör en grund för vår samverkan.

FOTO: JONAS LINDGREN

Jonna Steinrud är bibliotekarie vid Sätters bibliotek.

När Dalabiblioteken lanserades under 2023 blev det dags att testa rutinerna i verkligheten. Vissa rutiner fungerade bra och andra har vi behövt justera.

Under året har röster höjts för att påpeka vissa problem som rör framför allt låntagaravtalen för barn. Det gäller både det praktiska arbetet och att vårdnadshavare har rätt att neka barn tillgång till bibliotekskort genom att låta bli att underteckna låntagaravtalet. Dessa invändningar illustreras här av nedanstående inlägg från en av samarbetets barn- och ungdomsbibliotekarier.

I bibliotekens uppdrag ingår att verka för barnens bästa. Vi har inom Dalabiblioteken påbörjat vårt arbete med att tillsammans bli bättre. Men vi är inte färdiga och arbetet fortsätter.

ANN-SOFIE KÖPMANS, LÄNSBIBLIOTEK DALARNAS SAMORDNARE FÖR DALABIBLIOTEKEN

Författarbesök på Orsa bibliotek. Kayo Mpoyi läser ur sin bok Kitoko.

Vad rymmer ett styrdokument?

Utgångspunkten för denna text är att undersöka och resonera kring hur barn och ungdomar kan tänkas bli påverkade av Dalabibliotekens samarbete. Denna fråga är viktig av många anledningar.

TILL ATT BÖRJA MED är det en grupp som är prioriterad i de styrdokument som ligger till grund för folkbibliotekets arbete. Jag syftar här på bibliotekslag, FN:s konvention om barnets rättigheter (fortsättningsvis kallad barnkonventionen) samt lokala biblioteksplaner. Ett sätt att sammanfatta dessa är att tillvaratagandet av barn och ungas rättigheter är en skyldighet för folkbiblioteken. Den 1 januari 2020 blev denna skyldighet ytterligare lagstadgad när barnkonventionen blev svensk lag.

Allt förändringsarbete vi på folkbiblioteken genomför bör planeras, genomföras och senare analyseras utifrån denna frågeställning: Hur påverkar det barnets möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda? Som vuxna är detta vårt ansvar. Det handlar alltså om att säkerställa att våra styrdokument verkligen styr oss, i stället för att samla damm som klyschor och plattityder. När vi analyserar vad Dalasamarbetet innebär för barn och unga framstår en klassisk motsättning tydligt: Den mellan barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet, artikel 31 i barnkonventionen, och föräldrarnas ansvar för sitt omyndiga barn, vilket regleras i föräldrabalken.

Kort sagt handlar problematiken om att omyndiga enligt föräldrabalken inte själva kan ingå ett avtal, och har man inte ett av vårdnadshavare påskrivet avtal kan man som barn inom Dalabiblioteken inte få ett bibliotekskort. Det går därför att hävda att kravet på ett påskrivet avtal inskränker barnets rätt att fritt delta i det kulturella livet. Det påskrivna avtalet anses nödvändigt eftersom ett barn inte själv kan godkänna att personuppgifter och sekretessbelagda uppgifter delas över länet, vilket är vad detta länssamarbete i praktiken innebär.

Det är viktigt att lyfta fram att föräldrabalken tidigare har blivit påverkad av barnkonventionen. Det internationella barnåret 1979 förde bland annat med sig att riksdagen förbjöd "kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling". Föräldrabalken ändrades alltså så att föräldrars möjlighet att straffa sina barn, fysiskt och psykiskt, avskaffades. Detta hade varit en omöjlighet utan den medvetandeförändring som barnkonventionen medförde. Föräldrars rätt att enligt eget godtycke straffa sina barn sågs tidigare som okränkbar. Nu är den straffbar. Föräldrabalken är alltså inte huggen i sten och den har tidigare blivit kringskuren av barnkonventionen. Vi måste våga komma till en punkt där vi per automatik inte utgår från den vuxne i vårt förändringsarbete. Men varför är det här egentligen viktigt?

Barnkonventionen är en konkretisering av ett tankegods som spirade i ruinerna efter andra världskriget. Under kriget samlades en grupp psykologer på flykt regelbundet i Stockholm och diskuterade hur det egentligen gick till när vanliga tyska män degenererade till bödlar och psykopater. "Vi löd bara order" – var förklaringen som hittades. Psykologernas förklaring var enkel: När barnuppfostran är auktoritär och våldsam blir det mycket enkelt för en diktator att tukta sina egna medborgare och få dessa att springa ondskans ärenden.

Diskussionerna utmynnade i boken *Det finns inga elaka barn*, skriven 1946 av makarna Mirjam Valentin Israel och Joachim Israel. Boken är en stark plädering mot all form av blind lydnad och våld i barnuppfostran. Tankar i tiden som många uttryckte – "Poliser är det bästa jag vet. Näst rabarberkräm" – och som snart ledde till FN:s deklaration om barnets rättigheter. I stället för obetingad lydnad ska vi enligt makarna Israel stå för "en förnuftig uppfostran, som utvecklar en kritisk och självständig personlighet, som skapar aktiva och fria individer, för vilka hänsynstagande till andra människors rättigheter ter sig som något alldeles självklart, när de är lyckliga och harmoniska själva".

Att *fritt* kunna delta i det kulturella livet är en av förutsättningarna för detta. Och en fri ingång till det kulturella livet är för många av oss synonymt med att barnet själv kan agera på sin vilja att använda biblioteket.

Vi är många barn- och ungdomsbibliotekarier inom dalasamarbetet som är av åsikten att vårt samarbete i stället upprättar hinder för barn och ungas fria tillgång till kulturlivet. Vi är lika många som hoppas på att vi inom Dalabiblioteken i framtiden blir de första som bedriver en biblioteksverksamhet som gör verksamhet av barnkonventionens artikel 31: Barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

MARTIN ANDERSSON, BARNBIBLIOTEKARIE VID BIBLIOTEKEN I FALUN

Språkslingan Dalarna – de yngsta i centrum

Barn har rätt till ett språk, till att göra sin röst hörd. Att ge barnen ett språk och därmed möjligheten att sätta ord på världen och uttrycka sina känslor och behov är ett arbete i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter.

Träff med Dalabibliotekens barn- och unganätverk.

Malin Magnusson Barle från länsbiblioteket och Ulrika Nygen, vårdutvecklare för barnhälsovården i Dalarna.

SPRÅKSLINGAN DALARNA, som är en del av vårt bibliotekssamarbete, handlar om att göra allt vi kan för att ge små barn i Dalarna ett så bra språk som möjligt. Detta handlar ytterst om folkhälsa. Att ge alla barn en bra start i livet. Vi som jobbar med Språkslingan kommer från lite olika håll: från bibliotek, barnhälsovård, förskola, logopedi, föreningar eller är med som frivilliga äldre högläsare på förskolan. Det fina är att vi utifrån våra olika roller och kunskaper om barn, sänder samma budskap till föräldrar och andra viktiga vuxna runt barnet: Börja läs tidigt med barnen. Bläddra, peka, prata. Smaka på böckerna, ha dem med vid pott-dags och matdags, låt dem ligga kvar framme och locka.

Barn + bilderbok + vuxen = sant

Läsningen är fenomenal. Läsning stimulerar fantasin, öppnar upp andra världars verklighet. I Språkslingan är det lilla barnet, dess vuxna och bilderboken i centrum. Denna treenighet skapar lugn, samvaro, anknytning – och språk.

Det första vi gjorde gemensamt genom Språkslingan i hela länet var att ge alla barn på 8 månader en egen bok. I dialog med barnhälsovårdsutvecklingen kom vi fram till att vi skulle haka i barnhälsovårdens hembesöksprogram för att nå alla föräldrar med vikten av att läsa och prata tidigt med sina barn. Med boken som redskap visar och berättar barnhälsovårdens sjuksköterskor om hur man enkelt kan titta, peka, läsa och prata utifrån boken. Hur boken gynnar samspelet mellan barn och vuxen. Barnet och föräldern får välja en av tre böcker, och sköterskan delar ut en folder om hur läsningen med ett så litet barn kan se ut.

Många föräldrar blir förvånade när de hör att man kan läsa med en liten person som inte ens fyllt ett år. För många är det en ögonöppnare, säger en av sköterskorna i en uppföljning av arbetet med gåvoboken. När barnet fått välja sin bok och vi läser boken tillsammans; när föräldrar får se hur glada deras lilla barn blir av lässtunden då förstår de att man faktiskt kan läsa med så små.

Språkslingan i Dalabiblioteken

Dalabiblioteken har byggts i en lång och intensiv process med många inblandade och flera olika arbetsgrupper som format bibliotekssamarbetet. Under denna tid har Språkslingan löpt som en parallell, utforskande process, där utvecklingen drivits i mer informella former. Ur vårt nätverk med barnbibliotekspersonal från hela länet, har många gett av sin tid, engagerat sig – och fått ett gemensamt fokus i arbetet med de yngsta barnen. Det är reflektionerna, utbytet och generositeten att bidra, som skapar Språkslingan. För mig som processledare har det varit peppande att se hur mycket driv, kompetens och innovation det finns, och vilken vilja det finns att jobba tillsammans för barnens bästa.

Dialog, förankring och delaktighet är grunden i samverkan, något som kräver tid och flexibilitet. Jämte allt annat arbete som barnbibliotekspersonalen i Dalabiblioteken gör varje dag på sitt bibliotek, engagerar de sig i den komplexa samverkan som är Språkslingan. Det är stort, det är fenomenalt.

MALIN MAGNUSSON BARLE, LÄNSBIBLIOTEK DALARNAS
BIBLIOTEKSKONSULENT MED ANSVAR FÖR BARN OCH UNGA

Cecilia Heikkilä har gjort illustrationerna för Språkslingan.

I Språkslingan och Dalabiblioteken

har vi samordnat oss kring ytterligare en gåvobok. Vi tog fram ett enhetligt presentkort, för BHV-sjuksköterskorna att dela ut till det lilla barnets föräldrar. Dessa tar sedan med sig kortet till biblioteket där barnet får en bok.

När familjen eller föräldern kommer till biblioteket för att hämta sin bok, ger det biblioteket ett unikt tillfälle att presentera sin verksamhet och att tipsa om fler böcker att läsa med sitt barn.

Med en gåvobok hoppas vi sänka tröskeln för människor som aldrig tidigare besökt biblioteket. En möjlighet att visa att biblioteket är en plats för barn och att barnen är viktiga för biblioteket.

Det mångspråkiga biblioteket

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Bibliotekslag (2013:801), 5 §

DE NATIONELLA MINORITETERNA och personer med annat modersmål än svenska hör till bibliotekens prioriterade grupper, och biblioteken i Dalarna arbetar på olika sätt för att ge uppmärksamhet åt dessa. Inte minst kan Dalabiblioteken erbjuda litteratur på en mängd olika språk. I vår gemensamma bibliotekskatalog är det enkelt att hitta böcker och hämta ut dem på vilket bibliotek som helst i Dalarna.

Vi har böcker på albanska, amhariska, arabiska, bengali, bosniska, bulgariska, danska, dari, engelska, esperanto, estniska, finska, franska, georgiska, grekiska, grönländska, hebreiska, hindi, isländska, italienska, japanska, jiddisch, kinesiska, koreanska, kurmanji, latin, lettiska, makedonska, meänkieli, nederländska, norska, pashto, persiska, polska, portugisiska, romani chib, rumänska, ryska, samiska, serbiska, singalesiska, somaliska, sorani, spanska, svenska, swahili, tamil, thaiändska, tigrinja, tjeckiska, turkiska, turkmeniska, tyska, ukrainska, urdu, vietnamesiska, zulu och en rad andra språk.

Utöver fysiska böcker kan Dalabiblioteken även erbjuda e-böcker, e-ljudböcker och tidskrifter på många olika språk, både för vuxna och barn. På biblioteket finns dessutom böcker och annat som kan vara till hjälp för den som vill lära sig svenska, till exempel ordböcker, språkkurser, grammatikböcker och lättlästa böcker.

Om du skulle vilja läsa en bok som inte finns på något av biblioteken i Dalarna så går det bra att lämna ett inköpsförslag. Ofta har vi möjlighet att köpa in boken eller kanske låna in den från något bibliotek utanför samarbetet.

Bibliotekens mångspråksarbete – exempel från Borlänge

Utöver att tillhandahålla böcker och medier på olika språk pågår ett aktivt arbete inom Dalabiblioteken med målgruppen personer med annat modersmål än svenska. Ett exempel är Borlänge biblioteks kartläggning av behoven av biblioteksverksamhet i västra Borlänge, ett segregerat och socioekonomiskt utsatt område där en stor del av befolkningen har annat modersmål än svenska.

År 2019 sökte Borlänge bibliotek och fick projektpengar från Kulturrådets satsning Stärkta bibliotek för att genomföra en kartläggning. Det visade sig att det finns en rad barriärer för att använda biblioteket bland befolkningen i västra området. Många känner inte till biblioteket och vad det har att erbjuda. Dessutom är läsvanan låg. I kartläggningen framkom att ett sätt att överkomma dessa barriärer är att ta hjälp av en så kallad brobyggare, en person som är förtroendeingivande, kan språket och kulturen samt har ett stort kontaktnät. Biblioteket sökte därför och beviljades pengar för att anställa en somalisktalande biblioteks-guide. Somalia är det land som de flesta personer i Borlänge med utländsk bakgrund kommer ifrån.

Stärkta bibliotek

var ett bidrag som fram till 2023 delades ut av Kulturrådet på regeringens uppdrag. Syftet med Stärkta bibliotek var att öka bibliotekens utbud och tillgänglighet – att nå fler och öka inkludering och delaktighet.

Suzaana Abukar arbetar som biblioteksguide vid Borlänge bibliotek.

Åren 2020–2024 har biblioteket därför en projektanställd somalisktalande biblioteksguide i personalstyrkan. Guiden har hållit i aktiviteter som läxhjälp och bokcirklar för ungdomar samt nyanlända kvinnor. Dessutom har guiden besökt och informerat på olika verksamheter, hållit i biblioteksvisningar och pop up-bibliotek samt haft pass i bibliotekets diskar. Under dessa år har biblioteket även anordnat språkcaféer och trafik kunskap på lätt svenska samt tagit fram informationsmaterial om biblioteket på olika språk.

Biblioteksguiden är mycket uppskattad bland personalen och har bidragit till fördjupad kunskap om språkliga och kulturella barriärer samt hur de kan överbryggas.

LILIANE THUNELL, BIBLIOTEKSSTRATEG VID BORLÄNGE BIBLIOTEK
LISA WESSBERG, BIBLIOTEKARIE VID BORLÄNGE BIBLIOTEK

De nationella minoritetsspråken i Sverige är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Magasinet – en skattkista

Långtifrån allt i bibliotekens samlingar syns utåt. I magasinet förvaras mycket av vårt litterära kulturarv. Och nu är alla magasinböcker i Dalarna åtkomliga genom Dalabiblioteken. Som låntagare har du tillgång till en riktig skattkista!

BIBLIOTEKENS SAMLINGAR UPPDATERAS och förnyas hela tiden. Nya böcker ska ständigt upp på hyllorna. Det är därför lätt att tro att våra gamla böcker bara försvinner – men så är det inte. De allra flesta bibliotek inom Dalabiblioteken har ett magasin. Här finns litteratur som är av bestående värde: bortglömda författarskap, reseberättelser, äldre facklitteratur och många intressanta tidsdokument.

Genom Dalabiblioteken har du smidig tillgång till böcker från femton kommuners biblioteksmagasin. Om en bok inte finns tillgänglig där du bor – inte ens i magasinet – så kan den finnas på något av våra andra bibliotek. Och det allra mesta på biblioteken i Dalarna går att låna. Sök i vår katalog – där hittar du mer än du kan tro!

Visste du förresten att det även är möjligt att låna från andra bibliotek i hela Sverige – helt kostnadsfritt. Det kallas för fjärrlån och för att göra ett sådant behöver du kontakta vår personal.

Några guldorn ur Dalabibliotekens magasin.

Resa i Sverige av H C Andersen

Den danske sagokungen var en läsvärd reseskildrare och på uppmaning av Fredrika Bremer reste han till Sverige och Dalarna år 1849. Han skriver levande om bland annat Säterdalen, Falu gruva och midsommarfirandet i Leksand: "Målare och diktare, ta varandra i hand, kom upp till Dalarna, det fattiga landet är rikt på skönhet och poesi, rikast dock vid Siljans sjö."

ÖRJAN WESTBERG, BIBLIOTEKARIE VID BORLÄNGE BIBLIOTEK

Ansikten i vattnet av Janet Frame

Janet Frame vistades i många år under sin uppväxt på 1940- och 50-talen på mentalsjukhus i Nya Zeeland. Hon diagnosticerades med schizofreni och fick omkring 200 elchocker, samt var nära att lobotomeras. *Ansikten i vattnet* är hennes dokumentation av den tidens psykiatriska vård i romanform. Sorgligt och skakande, bitvis humoristiskt, och med en fantastisk uttryckskonst.

Silver och jag och Samtal med Silver av Juan Ramón Jiménez

I korta monologer skriver den fattige lantbrukaren en kärleksförklaring till sin åsna: "Silver är liten, len i huden, långhårig. Så mjuk att ta på att man kunde tro att han var av bomull och inte hade några ben i kroppen." Spanjoren Jiménez fick Nobelpriset 1956, en av de mest bortglömda nobelpristagarna, men det här är bland det finaste man kan läsa.

Dalabiblioteken – här är vi, så blev det

Den nya vevan pryder väggen på Mora kulturhus och bibliotek.

Medarbetare på Rättviks bibliotek.

DÅ HAR DET BLIVIT DAGS att knyta ihop säcken, och den äran har fallit på mig. Det kanske passar ganska bra eftersom jag kom till Dalarna och Mora 2010 efter att ha arbetat i de nystartade bibliotekssamarbetena i Umeåregionen och Västerbottens inland. Så småningom lyckades Mora, Orsa och Älvdalen bygga upp sitt eget lilla samarbete Ovansiljans bibliotek, och nu står vi här med ett helt Dalabibliotek att vårda och utveckla tillsammans.

Och det kommer vi av allt att döma att göra i nöd och lust. En snabb faktakoll ger vid handen att ungefär 50 procent av äktenskapen i Sverige slutar i skilsmässa. Bibliotekssamarbetena i landet verkar betydligt stabilare över tid. Och det är nog så att med tanke på det enorma arbete som krävs för att gå samman, och alla fördelar som kommer av att samarbeta, är det svårt att tänka sig att gå igenom samma jätteprocess baklänges, för att stå ensam. Singelmarknaden för separerade folkbibliotek ser i ärlighetens namn inte heller särskilt het ut.

Vad har överraskat oss?

Jag skickade ut några frågor till alla bibliotekschefer i Dalarna i början av januari 2024 för att få en ögonblicksbild av hur det känns med samarbetet just nu, så här med snart ett års drift i ryggen. Min första fråga var om det är något med Dalabiblioteken så här långt som har överraskat ute på biblioteken? Här märks bland annat tålmodiga biblioteksanvändare, antalet lådor, den stora samlade kompetensen hos bibliotekspersonalen, brister i bibliotekssystemet Quria och att processen har tagit så lång tid.

Stolthet

Vad känner vi oss mest stolta över, var min nästa fråga. Där verkar de flesta bibliotekschefer, och även en del personal som hoppat in och svarat, vara överens. Vi känner oss stolta över all kompetens som finns på våra bibliotek och allt arbete som gjorts med att bygga upp ett bibliotekssamarbete med ett större utbud för alla användare. Det mest slagkraftiga svaret jag fick, som jag kanske ska brodera på en kudde framöver, löd: "vi är effektiva och demokratiska på samma gång, vi är bra på allt från plan till utförande – vi är exekutiva."

Medarbetare på Gagnefs bibliotek.

Vad ska bli bättre?

Så till den obligatoriska självkritiska frågan – vad bör vi förbättra under 2024? Här verkar de flesta överens om var fokus ska ligga: bibliotekssystemet och webben måste bli stabilare och tryggare att använda både för användare och personal. Det måste bli lättare att hitta och enklare att reservera. Och inte bara som ett självändamål – när systemet, grunden, fungerar bättre och tar mindre tid och kraft från personalen får vi tid över att arbeta med läsfrämjande, programverksamhet, utvecklingsfrågor och digital delaktighet. Allt det där "extra", som gör ett modernt bibliotek till ett bibliotek, och inte bara en samling böcker i hyllor och på skärmar.

Någon nämner också hur viktigt det är att fortsätta utveckla dialogen mellan kollegorna på biblioteken, skapa ett öppet samtalsklimat för att kunna lösa problem tillsammans. För att fortsätta använda äktenskapsmetaforen så är det ju precis det vi behöver göra för att stå starka även i framtiden. Någon omedelbar risk för skilsmässa föreligger inte, men såklart ska vi inte bara samexistera och muttra på vår kammare när det kärvar och skaver. I stället måste vi vara modiga, öppna och förtroende-fulla när vi fortsätter att bygga vidare på vårt bibliotekssamarbete som vi är så stolta över.

Det tidigaste biblioteket som historien känner till är biblioteket i Nineve i nutida Irak, skapat på initiativ av kung Ashurbanipal någon gång mellan 668 och 631 f.Kr. Det är fullt möjligt att just själva bibliotekssystemet i Dalabiblioteken inte kommer att gå till historien på samma vis, ja, kanske hittade de assyriska bibliotekarierna rätt lertavla snabbare utan molntjänst. Men vi är en del av en fantastisk tradition och Dalabibliotekens värdeord bär in i framtiden. Kunskap – glädje – för alla.

SONJA VIKLUND, CHEF FÖR MORA KULTURHUS OCH BIBLIOTEK

Aktivitet på Älvdalens bibliotek under evenemanget Trevliga torsdagar på bibblan.

Den nya barnavdelningen på Hedemora bibliotek.

Vansbro bibliotek firar att de som sista bibliotek går med i Dalabiblioteken den 17 maj 2023.

Dalabiblioteken 2023
Berättelser från vårt första år tillsammans

FÖRFATTARE: anges under respektive artikel

ARBETSGRUPP: Karin Gustavsson, Biblioteken i Falun; Ninni Skön,
Mora bibliotek; Johanna Tallroth, Smedjebackens bibliotek; Liliane Thunell,
Borlänge bibliotek; Sonja Viklund, Mora bibliotek

SAMORDNING OCH KORREKTUR: Ann-Sofie Köpmans, Länsbibliotek Dalarna

TEXTREDIGERING OCH KORREKTUR: Örjan Westberg, Borlänge bibliotek

GRAFISK FORM: Titti Lorentzson

OMSLAG: Sätters bibliotek. Fotograf Jonas Lindgren.

TRYCKERI: Printeliten, Falun 2024

DIARIENUMMER: KBN 2024/39
Region Dalarna, Kultur och bildning, Länsbibliotek Dalarna

ISBN: 978-91-987878-8-7

Slutligen ...

För oss som jobbar på biblioteken i Dalarna blev 2023 ett intensivt år med flera nya rutiner. Alla våra låntagare behövde signera det nya låntagaravtalet för att kunna fortsätta låna. Många underskrifter blev det och mycket att förklara i informationsdiskarna.

Serien är skapad av Helena Strömberg, Borlänge bibliotek.